

знову протягом 10 хв. визначали кількість кисню, засвоюваного твариною. Так десятихвилинне визначення поглинутого кисню чергували з п'ятихвилинним продуванням респіраційних камер кімнатним повітрям. Продування респіраційних камер ми провадили для видалення продуктів, які можуть в якісь мірі впливати на газообмін тварин (аміак тощо), а також для зниження вологості.

Ми звичайно проводили шість десятихвилинних визначення. Різниця в кількості поглинутого кисню в окремих десятихвилинних визначеннях була, як правило, незначною, часто ж ці величини були зовсім однаковими в трьох-чотирьох визначеннях. Іноді тварини протягом короткого відрізу часу (5—10 хв.) починали проявляти значну рухливість. Поглинення кисню в таких випадках завжди збільшувалось. Тому одержані в цей час результати до уваги не брали; враховували тільки дані, одержані при повному спокої тварин, або ж при мінімальній їх рухливості, яка, як показали наші спостереження і висновки інших дослідників (Антошина Е. Д., 1939), на кількості засвоюваного кисню помітно не позначається.

Після досліду обчислювали кількість поглинутого кисню за 1 годину на 100 г ваги тварин. Потім визначали об'єм тієї ж кількості кисню при температурі 0°C і атмосферному тиску 760 мм рт. ст. Обчислення провадили за такою формулою:

$$V_0 = \frac{V \cdot 273(P-f)}{P_0(573+t)}$$

де V_0 — об'єм газу при нормальніх умовах; V — об'єм газу при температурі, яка була під час досліду; P_0 — нормальний атмосферний тиск (760 мм рт. ст.); P — атмосферний тиск під час досліду; t — температура повітря в приміщенні під час досліду; f — парціальний тиск водяних парів при температурі t .

Описана модифікація методики дослідження газообміну у дрібних тварин зручна тим, що вона: 1) забезпечує високу точність визначення кількості кисню, засвоюваного тваринами; 2) завдяки частковій автоматизації дозволяє проводити визначення поглинення кисню одночасно у багатьох тварин (ми, наприклад, провадили досліди одночасно на п'яти тваринах в п'яти паралельно змонтованих установках); 3) вся установка складається в основному із стандартного лабораторного обладнання, а електричний барорегулятор може бути виготовлений власними силами в будь-якій слюсарній майстерні. Отже, запропонований нами прилад доступний для кожної фізіологічної лабораторії.

ЛІТЕРАТУРА

Антошина Е. Д., Фізiol. журн. ССР, т. 26, в. 1, 1939, с. 3.

Гацанюк М. Д., Фізiol. журн. АН УРСР, т. 1, № 3, 1955, с. 123.

Шевченко А. В., Влияние нарушений функции щитовидной железы на иммунологическую реактивность организма. Дисс., 1957.

Надійшла до редакції
21. II 1961 р.

Хроматографічне фракціонування нейтральних 17-кетостероїдів сечі людини

С. П. Зелінський

Відділ психіатрії і патології вищої нервової діяльності Інституту фізіології ім. О. О. Богомольця Академії наук УРСР, Київ

Корі надніркових залоз надають великого значення в нейро-гуморальній регуляції життєво важливих біологічних функцій. Тому інтерес до дослідження функціонального стану коркового шару надніркових залоз за останній час значно підвищився і вийшов за межі клініки ендокринних захворювань. Проте в клінічних умовах проведення цих досліджень натрапляє на ряд утруднень, зумовлених необхідністю застосування складного спектрофотометричного методу для визначення кортикалінних гормонів і надзвичайно малою їх концентрацією у периферичній крові.

У більшості опублікованих праць оцінка функціонального стану кори надніркових залоз у людини побудована на результатах визначення в сечі 17-кетостероїдів і, в країному випадку, на характері еозинопенічної реакції на введення адренокортикотропного гормона (АКТГ). Разом з тим відомо що сполуки групи 17-кетостероїдів яких тепер налічується більше двадцяти, різні за своїм походженням, біологічною значимістю і кількістю, виділюваною із сечею. Одні з них продукуються корою надніркових залоз, інші є метаболітами кортикалінних і статевих гормонів. Тому дослідження сумарного вмісту 17-кетостероїдів у сечі як самостійний тест для судження про функціональний стан кори надніркових залоз слід визнати недостатнім, оскільки

навіть при нормі тестероїдів іноді

Велике дія дія допомогою дигіт застосована [1]. функціонувані ці [2, 3, 4, 5, дуже складні і на деякі етапи наст даних. Ми [10] модифіковано і не можна застос. Так, триває золу дорівнює ряд прийомів, щ практикою. Но і медичної хімії в клінічній меди

Реакти для креоскопії, сірчанокислій бензил за Брокман 58%-ною сірчан андростерону і

Гідрол 50 мл бензолову в години при 85—90° шують протягом до сечі 15 мл соди проводжають екстракт бензольних екстратію, тричі води. Екстракт кільк при 60—70°

Хромат 5—6 мм, довжину і висушеною переносять у колони з 10 мл бензину та регулюють тиску повітря у

Фракції	№ елюанті
I	1—2
II	3—4
III	5—8
IV	9—13
V	14—17
VI	17—18
VII	19—22

Так десятим пропусканням камер ми газообмін в кількості 100 г з визначенням показниками якості, які дали Є. Д., у турі 0°C і тривалістю 1 годину.

Велике діагностичне значення має поділ 17-кетостероїдів на α - і β -фракції за допомогою дигітоніну. Проте методика ця порівняно складна і не завжди може бути застосована [1]. Тепер дедалі більший інтерес привертає метод хроматографічного функціонування 17-кетостероїдів, який дозволяє поділити їх на 4—8 і більше фракцій [2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9], проте багато із запропонованих варіантів цього методу дуже складні і не можуть бути використані в клінічній практиці; в інших варіантах деякі етапи настільки спрощені, що створюється можливість одержання наближених даних. Ми [10] застосовуємо хроматографічне фракціонування 17-кетостероїдів за модифікованою методикою Дінгеманза [4]. В оригінальному прописі цю методику не можна застосовувати в клінічних умовах в зв'язку з її складністю і громіздкістю. Так, тривалість одного лише аналізу сечі становить понад десять днів, витрата бензолу дорівнює близько п'яти літрам. Ми прагнули усунути або принаймні зменшити ряд прийомів, що перешкоджають використанню цієї методики, і зробити її більш практичною. Наш варіант, який був викладений на конференції Інституту біологічної медичної хімії АМН СРСР, присвячений біохімії кортикостероїдів і їх застосуванню в клінічній медицині в 1959 р., полягає ось у чому.

Реактиви: 1. Соляна кислота, концентрована, хімічно чиста. 2. Бензол для креоскопії, без тіофену, перегнаний. 3. Однонормальний ідкий натрій. 4. Натрій сірчанокислий безводний. 5. Окис алюмінію (Al_2O_3) для хроматографії, стандартизований за Брокманом (прожарити і витримати не менше як сім днів в ексикаторі над 58%-ною сірчаною кислотою). 6. Стандартні розчини дегідроепіандростерону або андростерону і реактиви для реакції Ціммермана [11].

Гідроліз і екстракція. 150 мл сечі (кислої реакції) екстрагують 50 мл бензолу в колбі із зворотним холодильником на водяній бані протягом однієї години при 85—90°. Охолоджують, переносять у ділильну лійку на 0,5 л, легко струшують протягом 3 хв., дають відстоятися, після чого бензол відділяють. Додають до сечі 15 мл соляної кислоти + 50 мл бензолу і в тій самій колбі на водяній бані продовжують екстракцію при одночасному гідролізі протягом двох годин. Потім бензол відділяють, а екстракцію продовжують з новою порцією бензолу. Всі три бензольних екстракти об'єднують, тричі промивають по 15 мл розчином ідкого натрію, тричі водою і висушують невеликою кількістю сірчанокислого натрію (3—4 г). Екстракт кількісно переносять у колбу Вюрца і випарюють досуха під вакуумом при 60—70°.

Хроматографія. Хроматографічну колонку (скляну трубку діаметром 5—6 мм, довжиною 23 см) в нижній звуженій частині закривають попередньо промитою і висушену ватою. Приготовлену суспензію з 2 г окису алюмінію і 5 мл бензолу переносять у колонку та ущільнюють. Сухий залишок бензольного екстракту розчиняють у 10 мл бензолу, 2 мл якого обережно переносять у колонку. Ущільнення окису алюмінію та регуляція швидкості елюї здійснюються за допомогою вакуума або тиску повітря у камері футбольного м'яча. Стероїди елюються бензолом і етиловим

Фракції	№ елюатів	Назва найголовніших 17-кетостероїдів (за Дінгеманза)	Походження
I	1—2	Δ 2-андростен $3\text{-Cl}-\Delta^5$ -андростен Δ 3:5-андроестадіен	Утворюються при гідролізі з інших кетостероїдів в результаті не минучої дегідратації
II	3—4	<i>i</i> -андростен-6-ол	Кора надниркових залоз
III	5—8	Дегідроепіандростерон Епіандростерон	Кора надниркових залоз
IV	9—13	Андростерон	З дегідроепіандростерону, статевих гормонів, 11-дезокси-17-оксикортостероїдів
V	14—16	Етіохоланолон	
VI	17—18	11-гідрокси-(11-кето)-андростерон 11-гідрокси-(11-кето)-етіохоланолон	Метаболіти кортикостероїдів, які мають кисневу функцію в положенні II
VII	19—20	неідентифіковані	

спиртом за такою схемою: бензол — 3 рази по 10 мл; бензол + 0,1 об.% етилового спирту — 10 разів по 10 мл; бензол + 0,5 об.% етилового спирту — 5 разів по 10 мл; спирт етиловий — 2 рази по 10 мл. Одержані 20 елюатів випарюють на водяній бані досуха. З сухими рештками, провадять реакцію Ціммермана з м-динітробензолом [11].

Якщо на осі абсцис позначити номери елюатів, а на ординаті — вміст в них кетостероїдів, то утворюється крива, яка звичайно має сім піків, кожний з яких відповідає певній групі стероїдів, (див. першу таблицю)

О. Кезер і співробітники [12] запропонували деякі з цих фракцій об'єднати і поділити всі 17-кетостероїди на чотири групи, які мають певне діагностичне значення, а саме: А — включає I і VII фракції (артефакти і неідентифіковані), Б — включає II і III фракції (кортикалального походження), В — включає IV—V фракції і Г — VI фракцію. Більш детальні дані про походження і біологічне значення можна знайти в монографіях Н. А. Юдаєва [13, 14] і в ряді інших праць [4, 5, 9, 12].

Чисті препарати дегідроепіандростерону й андростерону, з якими провадили контрольні дослідження, відкривалися на 90—97% і їх вихід повністю відповідав елюатам III і IV фракцій. Нижче наводимо середні дані розподілу 17-кетостероїдів по фракціях у сечі здорових людей.

Автор	Стать	мг на добу	в мг фракції				в % фракції			
			А	Б	В	Г	А	Б	В	Г
Дінгеманз	жін.	10,86	2,31	1,82	5,28	1,45	21,3	16,8	48,6	13,3
»	чол.	19,53	1,74	5,15	9,44	2,50	12,5	26,4	48,3	12,8
Шпанар	»	18,29	2,39	4,65	9,55	1,70	13,1	25,4	52,2	9,3
Наші дослідження	жін.	10,0	1,94	1,86	5,24	0,96	19,4	18,6	52,4	9,6

На закінчення наводимо деякі практичні вказівки.

1. Щоб запобігти підвищенню дегідратації, необхідно гідроліз проводити в умовах максимального щадіння. Для цього потрібно до проведення кислотного гідролізу екстрагувати вільні кетостероїди, а самий гідроліз провадити при одночасному екстрагуванні, чим досягається вилучення звільнюваних стероїдів із сфери впливу кислоти. Останнім часом рекомендують провадити ферментативний гідроліз з β-глюкуронідазою, який має передувати кислотному гідролізу.

2. Всі етапи дослідження треба провадити в строго постійних умовах. Зокрема, велике значення має стандартизація окису алюмінію, що забезпечує постійність виходу фракцій у певних елюатах. Слід також ураховувати адсорбційні можливості окису алюмінію (2 г Al_2O_3 можуть адсорбувати до 0,7—0,8 мг кетостероїдів).

3. При налагоджуванні і перевірці методики рекомендуються збирати елюати не по 10, а по 5 мл. Отже, всього буде 40 елюатів, що дає можливість краще уточнити граници окремих фракцій і тільки після одержання відтворювих результатів можна відповідно скоротити кількість елюатів до 20.

ЛІТЕРАТУРА

- Уваровская О. М., Клин. медицина, № 3, 1951, с. 57.
- Rond M. H., Lancet, 261, N 6690, 1951, p. 906.
- Zygmontowicz A. S., Wood M., J. Clin. Endocrin., v. 11, 1951.
- Dingemans E., J. Clin. Endocrin., v. 12, N 1, 1952, p. 66.
- Spanar E., Kellen, J. Casopis lek. českych., 92, N 30—31, 1953.
- Johnsen S. G., Acta endocrin., 21, 1956, S. 127.
- Staib W., Schild W., Klin. Wsch., Bd. 36, N 4, 1958, S. 166.
- Zimmermann H., Staib W., Pelzer H., Klin. Wsch., N 20, 1958, S. 982.
- Какушкина Е. А., Орлова В. Г., в кн. «Гормональные исследования в гинекологии», Медгиз, 1960, с. 140.
- Зелинський С. П., Журн. невропатології і психіатрії ім. С. С. Корсакова, № 8, 1956, с. 622.
- Афонігенова С. А., Пробл. эндокринол. и гормонотерап., 5, 1955.
- Käser O., Schweiz med. Wochenschr., N 16, 1959.
- Юдаєв Н. А., Біохімія стероїдних гормонів, Медгиз, 1956.
- Юдаєв Н. А., Хім. методы определения стероидных гормонов в біол. жидкостях, Медгиз, 1961.

Надійшла до редакції
26. XII 1961 р.

P. O. Fai
Видання з
всмоктування, з
відсутністю моно-
відношені про-
Монографії
заключної часті
1200 праць вітч
Спиняючи
етапах її розро-
всмоктування.
i, нарешті, в ос-
ції всмоктувань
У розділі
зумовлюють пер-
прикладів довед-
конами, а відбу-
описана участя

Висвітлюю-
всмоктуватись у
а також резуль-
те, що шлунку
чували той фас-

Викладаю-
води в кишечни-
тування води в
У цьому
слизову оболон-
підкresloється
яльності шлун-

Далі авто-
між швидкістю
залежність. На-
робітників про-
фосфору, сполу-

Надзвичай-
вплив середови-
солей. Підкres-
відзначає, що р-
Це питання по-

З необхід-
основі власних
лова, автор пе-
Слід підкresли-
у шлунку. Опи-
вання відбуває-
що всмоктування
з автором в то-

всмоктування
відповідних по-
мальному ліку

Автор спр

всмоктування